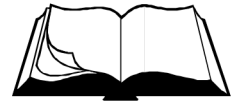

מִי יֵרֵם הָיִי

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח'.)

9

תשרי תשפ"ז

מהלכות זול המועד (א)

גליון 600

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

תפילות חול המועד

טעות בתפילת חוה"מ

▲ טעה בתפילת חול המועד (במערב, שחרית או במנחה), והתפלל תפילת יו"ט במקום תפילה של חול, לא יצא ידי חובתו (שו"ת "הלכות קטנות" ח"א סי' ד').

התפלל שחרית במקום מוסף

▲ **שאלה:** בתפילת מוסף של חוה"מ כשסיים את הברכה "ברוך... מקדש ישראל והזמנים" שם לב שהתפלל שחרית של יו"ט במקום תפילת מוסף, ומיד השלים שם "ומפני חטאינו..." והמשיך "רצה", האם יצא ידי חובה?

תשובה: כל זמן שלא התחיל "רצה" עדיין נחשב שייך לברכה אמצעית, ויכול להשלים שם את חלק הקרבנות, ובדיעבד אם כבר התחיל "רצה", לאחר שאומר "והשב את העבודה לדביר ביתך", יאמר "ונעשה לפניך קרבן מוסף" (משנ"ב סי' ס"ח ס"ק ט"ז וביה"ל שם).

טעה בנוסח המבדיל

▲ במוצאי יו"ט לחול המועד אמר "המבדיל בין קודש לקודש", היות שמצאנו שגם חול המועד איקרי קודש – בדיעבד יצא (בעל "שבט הלוי" צ"ל).

עלייה לתורה בחוה"מ

▲ **שאלה:** בחול המועד שיש ארבע עליות לתורה, איזו עלייה חשובה יותר, כדי לכבד בה אדם חשוב?

תשובה: לכאורה מכיון שעליית הרביעי היא הוספה משום המועד, ועלייה שלישית רגילה כבכל יום שני וחמישי, לכן היא חשובה יותר, ויש לכבד הת"ח בזה. אולם מצד שני הרי רואים בשבת שמוסיפים עוד עליות לכבוד השבת, ובכל זאת העלייה השלישית היא החשובה ביותר ובה מכבדים רב או חכם, והיינו מכיון שהיא הראשונה של סדר העליות (של ישראל), א"כ ה"נ לענין חוה"מ העלייה השלישית היא החשובה יותר (וכן הורה הגר"ח קניבסקי צ"ל).

שיר של יום בחוה"מ סוכות

▲ **שאלה:** ביום ג' של חוה"מ סוכות למנהג הגר"א אומרים בשיר של יום חלק שני של מזמור צ"ד, האם מוסיפים את ג' הפסוקים של "לכו נרננה לה' וכו'", כמו שעושים כל יום רביעי בשבת?

תשובה: מה שמוסיפים כל שבוע ביום רביעי, לאחר שיר של יום ג' פסוקים "לכו נרננה", הוא עפ"י הגמרא (ברכות ל"א.) שהנביאים סיימו דבריהם בדברי שבח ותחנונים, ולא לסיים עם "יצמיתם ה' אלוהינו" (הגם שזה קאי על רשעים, ובה אמרין דאבוד רשעים רנה, וכמו שמסיימים בסוף בלק: "ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף" וכן בסוף הפטרת מצורע), ולפי הטעם הזה לכאורה גם בחוה"מ סוכות יש להוסיף פסוקים אלו.

אולם טעם אחר נאמר, כיון שיום ד' בשבוע הוא כבר תחילת חלק השני המוסיף לשבת הבאה (ולכן אפשר להבדיל בדיעבד עד סוף יום ג'), לכן אומרים פסוקים אלו של "לכו נרננה" שהם הפסוקים הפותחים את קבלת שבת, ולפי"ז לא שייך לומר פסוקים אלו בחוה"מ סוכות (והמקור של הוספת פסוקים אלו הוא עפ"י האר"י ז"ל). ועי' ספר "הדעה והדיבור" (ח"ג עמ' ער"ה להגר"ז סורוצקין צ"ל, ובספר "שירת שמואל" סי' כ"ג).

מלאכות חול המועד

לימוד הלכות חול המועד

▲ העולם אומר, מי שלא למד הלכות חול המועד, אומר לעצמו על כל דבר מהיכי תיתי שזה אסור, ומי שלמד הלכות אלו אומר לעצמו על כל דבר מהיכי תיתי שזה מותר, וזה ההבדל בין הלימוד לשאינו לומד הלכות אלו, האם כל דבר הפשטות שמותר לעשות כך, או הפשטות שאסור לעשות כך.

מצות השמחה

▲ כתב השו"ע (סי' תקכ"ט סעיף ב') חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלווים אליו. כיצד משמחין הקטנים, נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטים. ומפרש

ב"ביאור הלכה", בזמן שבית המקדש קיים, היו אוכלים בשר השלמים לשמחה, ועכשיו שאין בית המקדש קיים, אין יוצאים ידי שמחה אלא ביין שנאמר "וַיִּין קִשְׁמָה לְבָב אֱנוֹשׁ", אבל בשר אין חובה לאכול, ומי"מ יש מצוה גם באכילת בשר, כיון שנשארה בו שמחה. וכתב המשנ"ב (שם) בשם הרמב"ם, שגם בחוה"מ הוא בכלל מועד לענין שמחה, ולפי"ז יש לזהר כל יום של חוה"מ לשתות רביעית יין, ושמה גם מלא לוגמיו מספיק (הגר"ש אלישיב צ"ל).

חיוב אכילת פת

▲ **שאלה:** האם יש חיוב לאכול פת בחוה"מ?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תק"ל ס"ק א') חייב לכבד חוה"מ במאכל ובמשתה וכסות נקיה, שלא יתנו בהם מנהג חול. וכתבו האחרונים, שאף שמוכח (שו"ע סי' קפ"ח סעיף ז'), שאינו מחויב לאכול פת דוקא בחוה"מ, והעיקר שאסור להתענות, ומה"ט אם שכת "יעלה ויבוא" בברכת המזון אינו חוזר ומברך, מ"מ לכתחילה מצוה לקבוע סעודה על הפת בלילה וגם ביום, משום דעיקר אכילה הוא לחם.

סעודת אירוסין

▲ **שאלה:** האם מותר לארס ולעשות סעודת אירוסין בחוה"מ?

תשובה: כתב בשו"ע (סי' תקמ"ו סעיף א') אין נושאין נשים במועד וכו', ומותר לארס ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין. וכתב הט"ז להחמיר בסעודה שרגילים לעשות שם כתיבת התנאים, אבל שאר אחרונים מקילים בזה, שאין זו שמחה כאירוסין, ועכ"פ אם אינו עושה סעודה גמורה, כ"א מרקחת, בודאי אין להחמיר, עי' שם. וכן אם עושה סעודה גמורה שלא בשעת התנאים, אין להחמיר כלל (שעה"צ שם).

שטר תנאים

▲ **שאלה:** האם מותר למלא ולחתום על שטר האירוסין בעת עריכת סעודת אירוסין בחוה"מ?

תשובה: אין זה נחשב צורך המועד שאפשר לכתוב לאחר חוה"מ, והורה בזה הגר"ש אלישיב צ"ל שיקראו בשטר אירוסין ריק ויוסיפו את השמות בעל פה כדי שיהיה "טיקס" של אירוסין.

סעודת מצוה

▲ **שאלה:** האם מותר לעשות סעודת סיום מסכת, בר מצוה או חנוכה הבית בחוה"מ?

תשובה: כתב השו"ע (סי' תקמ"ו סעיף ד') מותר לעשות ברגל סעודת ברית מילה וכן סעודת פדיון הבן. וכתב המשנ"ב בין בזמן ובין שלא בזמן, דלא חשיבי שמחה אלא סעודת נישואין ואירוסין בלבד, עי' שם.

ועי' בספר חוה"מ"כ (פ"א, סעיף ל"ד) שכך נהגו ונוהגים גדולי תורה והלכה לעשות סעודת בר מצוה, ומשי"כ המג"א (סי' רכ"ה ס"ק ד') ששמחת בר מצוה כיום שנכנס לחופה היינו לענין חיוב סעודה אבל לא לענין שיש בו חיוב שמחה לאוסרו כסעודת נישואין. ועי' "כף החיים" (שם ס"ק י"ט) שמסיק להקל לענין חנוכה הבית.

איסור עשיית מלאכה

▲ כתב הרמב"ם (ריש הלכות יום טוב) וז"ל: "יששה ימים טובים יש בשנה, ואסרן הכתוב בעשיית מלאכה, ואלו הן: ראשון ושבעי של פסח, ראשון ושמני של סוכות, חג השבועות ויום ראש השנה, ושבתות כולן שוה, שהן אסורין במלאכת עבודה כמו בשבת. חוץ ממלאכה שהיא לצורך אכילה, שנאמר (בפי בא י"ב, ט"ז): "כָּל מְלָאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם אִךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הָיָה לַבְּדוֹ יַעֲשֶׂה לָהֶם". ולכן פסק השו"ע: "כל מלאכה האסורה בשבת, אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש, וחוץ מהוצאה והבערה, וכן ממכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותם מאתמול".

מלאכות לצורך אוכל נפש

▲ כל המלאכות שהם לצורך אכילה, מותר לעשות בחוה"מ, כגון: קצירה, טחינה, צידה ואפילו בלי שינוי, אבל רק מה שצריך לאכילתו במועד, וכן מותר לכתחילה להשאיר מלאכות אלו לעשות בחוה"מ (שו"ע סי' תקל"ג סעיף א' וסי' תקל"ז ומשנ"ב ס"ק נ"ב).

אבל אסור לעשות מלאכות אלו לצורך חול לאחר הפסח, או אפילו לצורך שבת שאחר יו"ט (אם יש יום חול ביניהם), וכן כגון לטחון דגים או בשר יותר ממה שצריך למועד אסור, וכן לבשל בסיר אחר לצורך אחר פסח אסור (שו"ע סי' תקל"ג סעיף ד' ומשנ"ב שם).

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' ה'):

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

ביטול תורה

◀ אסור לעשות מלאכה בחוה"מ אפילו אם יגרם לו אח"כ ביטול תורה, ולא נקרא דבר האבוד (הגר"מ פיינשטיין זצ"ל).

כיבוש והשריית בגדים

◀ **שאלה:** האם מותר לכבס בגדים בחוה"מ?

תשובה: אסור לכבס בגדים בחול המועד, ואפילו לצורך המועד, והטעם כדי שיכבס מערב יו"ט לצורך יו"ט, ולא יכנס למועד כשהוא מנוול (שו"ע סי' תקל"ד סעיף א' ומשנ"ב שם), ואפילו נתלכלכו כל בגדיו, ג"כ אין לכבס (משנ"ב סי' טו'), ואפילו להשרות בגד במים בלא כיבוש, ג"כ אסור משום דשרייתו זהו כיבוש (שו"ת מהרש"ם ח"ז סי' ק"ל), ואפילו ע"י עכו"ם אסור, וכנ"ל. אולם אם הבגד יתקלקל מעיפוש אם לא ישרה אותו במים, או שהכתם לא יצא אחר המועד אם לא ישרוהו מיד, מותר להשרות משום דהוי דבר האבד (מהרש"ם שם).

ניקוי כתמים

◀ וכן מותר לנקות כתמים אם יש בו צורך המועד, שאין זה בכלל כיבוש שאסרו חז"ל (סי' "הלכות חוה"מ" בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל). ויש סוברים שאם הבגד התלכלך לפני החג וידע מזה, והיה יכול לנקותו לפני החג, אסור לנקותו בחג (שש"כ פי' סיו"ע"ב).

ניקוי כובע ונעליים

◀ וכן מותר להבריז ולנקות הכובע בחוה"מ, ואפשר להקל לצחצח נעליים בחוה"מ לצורך המועד (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

כיבוש בגדי ילדים

◀ **שאלה:** האם יש היתר לכבס בגדי קטנים?

תשובה: אם דרכם להתלכלך בטיט ובצואה תמיד, מותר לכבסם בחוה"מ, ודוקא שהם לצורך החג (רמ"א שם), ויש מתירין עד גיל שש-שבע (הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל הובא בספר זכרון "מבקשי תורה" ה' חוה"מ עמ' תני"ו, י"ב).

וכשמכבסים במכונת כביסה עבור קטנים, אסור להוסיף שם בגדים אחרים באותה מכונה (דעת בעל "שבט הלוי" זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל).

◀ אין חיוב לקנות בגדי קטנים כדי שלא יצטרך לכבס בחוה"מ ואפילו הוא עשיר. וכמו כן כשהולך מביתו לבית הוריו או חמיו, אין חיוב לקחת את כל בגדי הקטנים שיש לו אלא מה שרגיל לקחת.

כיבוש מגבות

◀ בשו"ע מתיר לכבס מגבות, מכיון שמכבסים כל יום, אולם בזמנו שאין דרך לכבסם בכל יום, אסור (משנ"ב שם סי' ד').

ברירת כביסה

◀ **שאלה:** האם מותר לברור סוגי הכביסה בחוה"מ, כדי שיהא מוכן לכבסו מיד במוצאי יו"ט אחרון?

תשובה: מכיון שגם בבגדים יש בזה מלאכת בורר וכמבואר במשנ"ב (סי' ש"ט סי' ט"ז), הרי זה מלאכה דאורייתא שלא לצורך המועד, ואסור.

גיהוץ בגדים

◀ מותר לגהץ בגדים לצורך החג, אבל ליצור קמט חדש, או לגהץ קמט שנשתפשט לגמרי ואינו ניכר כלל, אסור (משנ"ב סי' תקמ"א סי' ט', "כף החיים" שם סי' א').

חוזר לביתו בחול המועד

◀ מי שהיה ביו"ט ראשון במקום אחר חוץ לביתו (כגון אצל הוריו או בניו) ובאמצע חוה"מ חוזר לביתו, אם לוקח עמו את הכביסה המשומשת נמצא שעושה מלאכת הוצאה שלא לצורך המועד ואסור, וע"כ יש לו להקפיד להניח בכל שקית חפץ או בגד שעדיין צריך לצורך חוה"מ או ליו"ט אחרון, והוא ריבוי בשיעורים ומותר.

נטילת ציפורניים

◀ **שאלה:** האם מותר ליטול ציפורניים בחוה"מ או עכ"פ לצורך נטילת ידיים?

תשובה: אסור לגזוז ציפורניים בחוה"מ, בין בידים ובין ברגליים, דבזה שייך גם הטעם שלא יכנס כשהוא מנוול למועד, ואם נטלם בערב יו"ט, מותר ליטלן בחוה"מ כשיש צורך בכך, כגון בערב שבת או ערב יו"ט אחרון (רמ"א סי' תקל"ב ומשנ"ב שם).

וכן מותר ליטלן לצורך מצוה, כגון טבילה, ואפילו הטבילה היא במוצאי יו"ט אחרון ורצה לגזוז הציפורניים בערב יו"ט מותר (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ויש מבני ספרד שנוהגים להקל בנטילת ציפורניים אפילו שלא נטלו בערב יו"ט (שו"ע שם).

תספורת למגיע מחו"ל

◀ **שאלה:** מי שהגיע מחו"ל סמוך לחג ולא היה יכול להסתפר, האם מותר לו להסתפר בחוה"מ או עכ"פ ע"י עכו"ם?

תשובה: אסור להסתפר בחוה"מ אע"ג שהוא צורך החג, מ"מ אסור חז"ל, כדי שיגלח מערב יו"ט, ולא יכנס כשהוא מנוול לחג, ואפילו היה אנוס וחולה בעיניו לא התירו להסתפר רק באופנים שהתירו חז"ל (ע"י שו"ע סי' תקל"א ומשנ"ב סי' ה').

והא דהתירו חז"ל הבא ממדינת הים או שאר מקום רחוק בחוה"מ או ערב הרגל ולא היה שהות לגלח (ע"י שו"ע שם סי' ומשנ"ב סי' י"ב) אין זה שייך בזמנינו, דזמני הנסיעות הם קצרים, ויש הרבה אפשרויות להסתפר בכל מקום (קיצור הל' חוה"מ בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל). וע"י "ביאור הלכה" (ד"ה אין מגלחין) שכל מי שאסור לגלח אסור אפילו ע"י עכו"ם).

נטילת צפורניים בחוה"מ

◀ מי שנטל צפורניו בערב יו"ט יכול לחזור ולנטלם בחוה"מ (משנ"ב סי' תקל"ב סי' ב'), וה"ה אם נטלם כמה ימים קודם הרגל, ובערב יו"ט לא היה מה ליטול מותר ("ערוך השולחן" סי' תקל"ב סעיף ב').

כתיבה

◀ מותר לכתוב חידושי תורה.

◀ מי שצריך לכתוב בחוה"מ אפילו באופן המותר בחוה"מ, כגון לכתוב צ"קים או הפקדה לבנק, לכתחילה ראוי להכין הכל לפני המועד, ואם לא הספיק להכין מקודם, עדיף שיכתוב בערב חג אחר חצות, מאשר בחול המועד.

כתיבת חשבון נפש

◀ **שאלה:** אני נוהג כל ערב לכתוב חשבון נפש, האם מותר לכתוב כן בחוה"מ?

תשובה: אין לך דבר האבד גדול מזה. כל מה שהוא חיזוק ביראת שמים שווה מיליונים, ומשום כך בודאי מותר לכתוב חשבון הנפש בחוה"מ.

כתיבת פתק "השבת אבידה"

◀ **שאלה:** המוצא אבידה ברחוב, האם יכול בחול המועד לכתוב ולתלות פתק על מצאתה?

תשובה: מותר לכתוב בחוה"מ כי הרבה פעמים המאבד חוזר בו ביום או למחרתו לחפש את אבידתו, ואם לא רואה פתק, אח"כ ישכח מזה, ונמצא שזה דבר האבד (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

יולדת בחוה"מ

◀ **שאלה:** האם יולדת יכולה לחתום לביטוח לאומי כשיוצאת מבית חולים בחוה"מ, באופן שאם תמתין תפסיד את המענק?

יסוד השאלה הוא, שכל יולדת מקבלת מענק מביטוח לאומי, ואם לא תחתום לא תקבל, האם זה נחשב דבר האבד ומותר, או שמא כיון שזה 'מענק' הוי כמו מניעת רווח ואסור.

תשובה: מטרת המענק מביטוח לאומי היא לעזור ליולדת בכל ההוצאות שיש לה עבור הילד, וזו הזכות שלה לקבל כסף זה ונמצא שמפסידה זכות זו. ולכן זה נחשב כמו דבר האבד ומותר לה לחתום (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מקח וממכר

◀ מכירה וקניה – לצורך המועד מותר.

הריגת זבובים ויתושים

◀ **שאלה:** האם מותר להרוג יתושים וזבובים בערב יו"ט?

תשובה: אם הם מצערין את האדם, מותר להרגן בחוה"מ, דאין לך צורך אדם גדול מזה. ואע"ג דיכול להבריחם מ"מ מיד יחזור אליו (משנ"ב סי' תקל"ג סי' כ').

ספק צרכי המועד

◀ **שאלה:** האם מותר לאפות עוגה בחוה"מ כשיש ספק שמא לא יצטרכו לה בחוה"מ?

יסוד השאלה הוא, שמא עצם הדבר שיש לו ספק אולי יצטרך במועד זה גופא נחשב צורך ומותר, ויותר מזה מצינו אפילו לגבי מלאכות יו"ט שמותר להוציא חפץ לרשה"ר שמא יצטרך להשתמש בו, וכמבואר במשנ"ב (סי' תקי"ח סי' יז) וה"נ לענין חוה"מ.

תשובה: יש לחלק דשאני התם לענין הוצאה ביו"ט שהיא מלאכה גרועה היא, ועוד שבמלאכת הוצאה התירו אפילו שלא לצורך אוכל נפש, ואפילו באופן שאפשר לעשות מאתמול, וכמבואר ב"שו"ע הרב" (סי' תצ"ח סעיף ח') משא"כ במלאכת ביטול שהיא מלאכה חשובה, אולי בספק צורך חול המועד לא התירה.

והנה כתב המשנ"ב (סי' תקל"ז סי' א') בשם המג"א בספק דבר האבד יש להקל, וכתב ה"ביאור הלכה" (ריש סי' תקל"ז) שפליגי הראשונים אם מלאכת חוה"מ הוא אסור מה"ת או לא, ונ"מ לענין ספיקות, שלפי הרבה ראשונים שסברי שמלאכות חוה"מ אסור מה"ת, אי"כ אמרינן בזה ספיקא דאורייתא לחומרא, ומסיק שאם הוי דבר המצוי יכול לעשות בחוה"מ אפילו במקום ספק, אבל אם אין זה מצוי יש להחמיר, ע"י שם. ולפ"ז ה"נ אם זה מצוי שיצטרך לו בודאי יכול לאפות את העוגה.

מילה

◀ **שאלה:** יש מוהלים שנוהגים לקבור עור הערלה בתוך האדמה. האם מותר לעשות כן בימי חול המועד?

תשובה: אין זה נחשב לצורך המועד, ואפשר לשומרו עד אחר המועד ואז לקבורו (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

חידה

◀ איזה מלאכה מותר לאדם לעשותה ביו"ט, ולבהמתו אסור לעשותה?